

УДК 141.32(44) “19”

ЕКЗИСТЕНЦІЯ ЯК ШЛЯХ ВІД УСВІДОМЛЕННЯ АБСУРДУ ДО ЗДІЙСНЕННЯ СВОБОДИ У ФІЛОСОФІІ А. КАМЮ

Оксана Сарабун

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: oksana.sarabun@gmail.com*

Осміслено становище сучасної людини крізь призму екзистенційної філософії Альбера Камю. Втрата сенсу існування визнається невід’ємною характеристикою особи. Джерелом безсмысловості проголошується гуманітарна криза ХХ ст., проблеми якої не втратили актуальності й в соціокультурній ситуації ХХІ ст. Показано, що в процесі обґрунтування підстав людського буття втрачають силу засоби раціонального розуму. Відтак наскрізною канвою особового буття є абсурдність людського існування. Абсурд розглянуто не лише як ознаку західноєвропейської культури, а й як характеристику буденної свідомості. Наслідком усвідомлення і прийняття людиною абсурдності існування є зародження проблематики свободи. Сенс екзистенціалу свободи розкривається в процесі здійснення особового буття.

Ключові слова: гуманітарна криза, екзистенція, абсурд, свобода, сенс існування, цінність життя, філософське самогубство, творчість.

Індивід ХХ ст. не є ідентичним класичному суб’єкту європейської антропології й метафізики. Він шукає підстав для обґрунтування власної життєвої позиції. Така необхідність виникає через те, що невідворотним фактом стає втрата сенсу людського існування. Сенс зникає, адже вихолощуються засоби раціонального розуму, раніше здатні пояснити підвалини людської присутності у світі. Звичною стає ситуація, в якій результат особової діяльності суперечить власне людським цілям, коли індивід жертвує свободою заради повсякденних благ.

Проблематику свободи, що є необхідною передумовою формування людино-вимірної дійсності, плідно представлено у філософській позиції А. Камю, яка відображає трагічні та суперечливі умонастрої ХХ ст., спричинені європейським моральним, культурним та громадянським занепадом.

У 70–80-ті роки ХХ ст. на теренах колишнього СРСР творчий здобуток А. Камю вивчали С. Великовський, Е. Кушкін, Б. Карпушин, І. Кутасова, Н. Маньковська. В 90-х рр. ХХ ст. з’являються розвідки російських філософів: С. Фокіна, К. Долгова, А. Руткевича. Серед сучасних українських дослідників творчості А. Камю слід відзначити Д. Наливайка.

Аналіз філософської спадщини А. Камю в сучасному соціокультурному контексті набуває нового звучання. Це пов’язано з необхідністю переосмислення ідей автора стосовно критики ідеологічної свідомості та недемократичних практик життя, а не лише тоталітарних режимів.

Мета статті – на основі філософської позиції А. Камю дослідити характер взаємозв'язку концептів абсурду та свободи і з'ясувати, який із вимірів свободи має шанс на здійснення в ХХІ ст.

Грунтовною спробою відшукати витоки гуманітарної катастрофи ХХ ст. став екзистенціалізм. Його специфіка постановки та вирішення проблем полягає у вкоріненості в людське існування та повсякденність. Тож філософія ставила собі за мету допомогти людині подолати всеохопний відчай та віднайти себе у світі, сповненому страждання. Відтак “А. Камю... зо-середжує увагу на проблемі сенсу. Сенсу чого? Людського життя, історії, індивідуального існування” [5, с. 314]. Проблематика сенсу стає критерієм людиновимірності буття, адже “сене життя корениться в самій людині, у її відношенні до світу, до інших людей, до прекрасного” [4, с. 352]. Спосіб же змістовного наповнення людського існування А. Камю передовсім убачає в межах проблематики свободи. Міру її актуальності для ХХ ст. важко переоцінити, адже це час “таборів для рабів під штандартом свободи, виправданих любов'ю до людини” [6, с. 182]. Бажана свобода стала недосяжним маревом на горизонті. Вона була лише ідеєю, а здійснюючись як історична подія, здебільшого трансформувалась у свою протилежність.

У ХХІ ст. гострою необхідністю постає потреба звернення до проблематики свободи. Адже вона залишається ілюзорною ідеєю, яка до невпізнання спотворюється, трансформуючись у вимір дійсності. Сучасне людство остаточно порушило органічну міру рівноваги свободи й несвободи. Обґрунтувати межу цього невідворотного протистояння ми спробуємо, звернувшись до концепту абсурду, зміст якого розкритий у філософській позиції А. Камю. Ноти абсурдності людського існування звучать у наш час особливо настирливо. Особи, які запитують про підстави власного існування та прагнуть відстояти ідеал людського образу, найчастіше зіштовхуються з опором світу, принципи буття якого видаються незрозумілими та безсеновними. Трансформація сприйняття особою світу розпочинається із раптової “зустрічі” з абсурдом. Людина раптом починає відчувати його, в результаті чого усвідомлює себе як екзистенцію. Вона сприймає себе як окремішню, смертну, закинену у світ, констатує відсутність сенсу в своєму житті. За такої ситуації абсурд у ХХ ст. не просто викристалізувався через загальні риси західноєвропейської культури, він знайшов свій вияв і в буденній свідомості. В коловерті рутинного буття особа раптово й несподівано для себе почала сприймати його як нестерпно важку ношу. Шанси пережити подібну ситуацію, яка вириває нас із буденного виміру, лише зростають у людини ХХІ ст. Як наслідок – раптове вчужання нестерпної нудьги приводить у сум'яття наше монотонне, стандартизоване, відлагоджене та впорядковане життя, позбавляючи будь-яких надій на самоздійснення, розвінчуючи ілюзії. “Почуття абсурду може вдарити в обличчя будь-кого, на закутті байдуже якої вулиці” [7, с. 78]. Цей ментальний стан “вбиває” людину зі звичної колії, вона усвідомлює безглуздість свого звичного життєвого розпорядку, запитує про сене та починає шукати підґрунтя для продовження власного існування. Особу раптом починають турбувати запитання принципово іншого виміру: а що власне спонукає мене крокувати від народження до смерті, долаючи страждання, біль і розчарування? Тоді повсякденність стає основою філософського розуму, за допомогою якого індивід цікавиться власною екзистенцією та підставами свого буття. Таким чином, перед філософією розгортається специфічне завдання – “обґрунтувати вибір на користь життя в умовах, коли його самоцінність перестала бути безсумнівною і його сене доводиться відшукувати, адже він невідомо куди занапастився, шез” [3, с. 38].

Ідею абсурду, як симптом хвороби свого часу, А. Камю використовує конструктивно, як відправну точку до осягнення суті свободи, а не розпачу чи зневіри. Природа абсурду передовсім розкривається через пізнавальні пошуки людини. В цьому контексті абсурд є свідченням безнадійного протистояння між особою, яка запитує, з одного боку, і мовчанням всесвіту, – з іншого. А. Камю іронічно зауважує, що розум вважає, що пізнає дійсність, коли наділяє її власними поняттями, тобто зводить її до людського раціонального й абстрактного виміру, але “всесвіт kota не є всесвітом мурахи” [7, с. 82]. А. Камю заперечує можливість суб’єкта пізнання досягти ідеалу єдності та повноти людського знання. Процес пізнання світу подібний до того, як людина намагалася б зрозуміти, що таке ваза, маючи лиш дрібні осколки від неї. “Я можу доторкнутись до речей світу... і... стверджувати, що він існує. На цьому і закінчується вся моя наука, решта конструкцій – вигадка розуму” [7, с. 83]. У зв’язку з цим надто самовпевнено буде твердити, що світ є абсурдний – він лише нерозумний. Абсурдним є зіткнення ірраціональності світу й зятого бажання ясності з боку розуму. “Світ не дуже раціональний, і не вельми ірраціональний, він безглуздий, тільки й того” [7, с. 103]. Відповідно, абсурд стосується і людини, і світу та є їхнім єдиним зв’язком. “Абсурд народжується у зіткненні між людським пориванням і нерозважливим німуванням світу” [7, с. 89].

Абсурд виявляється тоді, коли людина перестає жити майбутнім і визначає себе відносно часу, тобто “настає день, коли людина має усвідомити й проголосити, що їй 30 р. У такий спосіб вона стверджує свою молодість” [7, с. 79]. Абсурд визначає людину як істоту історичну та смертну. На противагу цьому, буденна свідомість є джерелом позиції, в межах якої “всі живуть так, ніби про смерть нічого нічого не відає” [7, с. 81]. Абсурд є свідченням відчуженості людських стосунків, їхньої знеособленості та нещирості. “Люди теж є джерелом нелюдського... механічність їх рухів, їхня пантоміма, позбавлена сенсу, роблять безглуздим усе, що їх оточує” [7, с. 80].

Констатувавши абсурдність буття, А. Камю визнає, що “існує лише одна по-справжньому поважна філософська проблема – проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб бути прожитим, – отже відповісти на головне питання філософії. Решта – чи має світ три виміри, існує дев’ять чи дванадцять категорій духу – впливають опісля” [7, с. 72]. Аналізуючи природу самогубства, А. Камю не акцентує на соціальних факторах, які б могли йому сприяти. А. Камю розкриває проблематику самогубства, звертаючись до екзистенційного виміру людського буття. З цього ракурсу самогубство є зізнанням, що життя не варте того, аби бути прожитим, що повсякденність безглузда та наповнена марними стражданнями, що життя – не більше, ніж звичка, і що людина чужа у цьому світі. Як наслідок, виникає питання, “чи спонукає абсурд до смерті; цій проблемі треба віддати перевагу над іншими” [7, с. 76].

Як би, на перший погляд, парадоксально це не звучало, та усвідомлення абсурду веде до осягнення індивідом сенсу власного існування. Прийняття його, як невід’ємної характеристики людського буття, є можливістю здійснення індивідуальної свободи. Відкриття абсурдності існування констатує самоцінність життя, яке “саме собою є ціннісним міркуванням. Дихати – отже міркувати” [6, с. 186]. Абсурд є свідченням безсенсовності світу, але водночас він стверджує цінність життя через те, що уможливує протистояння до самої безсенсовності. Абсурд – безкінечна боротьба з усвідомленням її принципової незавершаності. У ній відсутня будь-яка надія на досягнення остаточного результату. “Останньою

з ящика Пандори, де кишіли біди людства, греки випустили саме надію як найгіршу зі всіх бід, ... адже надія рівно-сильна ... смиренню, а жити – значить не миритися” [3, с. 47]. Тобто, обґрунтовуючи цінність життя, А. Камю відкидає надію на життя вічне. Не апелюючи до майбуття, А. Камю зосереджується на цінності скороминущих миттєвостей земного життя. Водночас потрібно наголосити, що теза А. Камю: “жити – це не миритися” має виразний соціальний аспект: не можливо миритися з неволею, підлеглистю, пасивністю і, тим більше, – з приниженнями, жорстокістю, насильством, втратою свободи.

Той, хто усвідомлює абсурдність власного існування, аж ніяк не прирікає себе на відчай та зречення світу. Абсурд – постійна відсутність ясності, узгодженості та наявності неунікнених суперечностей. Він існує не для того, щоб бути розвінчаним. Прикладом протилежної позиції є релігійна свідомість, для якої від абсурду можна й необхідно рятуватися за допомогою віри, стрибком у трансцендентне. В її межах абсурд усувається шляхом приведення суперечностей життя у відповідність з Божою волею. На думку А. Камю, сенс абсурду полягає в тому, що людина з ним не погоджується, але водночас і не може відкинути його, тож її боротьба ніколи не вщухає. Для А. Камю релігійний підхід у розумінні абсурду є філософським самогубством, оскільки тут присутній невиправданий стрибок між раціональним та ірраціональним. Філософ не ставить за мету довести відсутність Бога, він лише виступає проти тієї “нелогічної” логіки, яка веде до нього. Отже, сенс абсурду в нерозв’язності, в його постійній необхідній наявності. Він є джерелом боротьби з долею, що утверджує людську гідність та надає індивіду свободу.

Неминучим наслідком прийняття особою абсурдності власного існування є можливість бути вільним. При цьому А. Камю не цікавить метафізична свобода, тобто чи вільна людина як така, адже немає свободи, дарованої вищою істотою. “Єдине, що я знаю, – це свобода розуму й дії. Отже, якщо абсурд і позбавляє мене шансів на довічну свободу, то натомість повертає свободу вчинків і надихає на цю свободу. Така втрата надії й майбутнього спонукає до зростання людських можливостей” [7, с. 108]. Тобто свобода має сенс лише стосовно смертної людини та не розкривається через турботу про прийдешнє. “Абсурдна свобода приводить до байдужості щодо майбутнього і жагучого прагнення вичерпати все, що дано” [7, с. 111]. Оскільки єдине, чим людина має змогу розпоряджатися, – це її земне життя, то її метою є якомога частіше протистояння світові. Головне – це накопичення досвіду, і єдина перешкода на цьому шляху – передчасна смерть. “Сфера життя абсурдної людини – це теперішнє, а не минуле і не майбутнє, а це стає основою глибоко усвідомленої свободи: смерть і абсурд є принципами обґрунтування свободи” [4, с. 357].

А. Камю наводить приклади осіб, які торували шлях від усвідомлення абсурду до здійснення власної свободи. Передовсім слід згадати Дон Жуана. Утвердженням абсурду у його випадку є любов, якою неможливо насититися. Він перебирає жінками не тому, що шукає чистого кохання. Він хоче вичерпати всі можливості, адже весь досвід рівнозначний, а оскільки це неможливо, то процес постійно повторюється. Він стає заручником своєї свободи, та, усвідомлюючи це, не розчаровується, адже його розум констатує свої межі. “Те, що наступить по смерті, – байдуже, зате яка довга вервечка днів залишається у того, хто вміє бути живим” [7, с. 118]. Дон Жуан не вірить у глибинний зміст речей, не відділяє себе від часу, тому його мета – вичерпати свої життєві можливості. Він “втілює у вчинках кількісну етику, на противагу святому, який прагне до якості” [7, с. 119].

Прикладом здійснення свободи в абсурдному світі є доля актора. Він також сповідує кількісну етику, адже його мета – проникнути в усі можливі образи життя, перейнятися ними та зіграти їх. Визначальною є його позиція і стосовно часу, а саме: “актор панує на терені минулості, його слава найефемерніша” [7, с. 123]. Він або має успіх, або ні і не надіється на те, що буде визнаний у майбутньому. Для нього не існує майбутнього, адже те, що є значущим для нього – його гра, має сенс лише тут і тепер. Актор живе невлостию миттю теперішнього і залишає нам, у гіршому випадку, світліну і нічого з того, ким він був раніше. “Ні його рухи, ні паузи, ні засапаний подих чи любовне зітхання – нічого не дійде до нас. Бути невідомим для нього – це не грати, а не грати – сотні разів помирати з усіма істотами, яких він одухотворив і воскресив” [7, с. 123]. Актор теж є заручником своєї свободи, адже він прагне пережити всі можливі долі своїх персонажів.

Яскравим втіленням вільної особи у світі абсурду є образ давньогрецького героя Сізіфа. З волі богів він засуджений на довічну кару – викочувати велетенський камінь на вершину гори, звідки він, під власною вагою, щоразу котився в долину. “Вони мали певні підстави вважати, що не існує жакливішої кари, ніж марна й безплідна праця” [7, с. 149]. Ключова подія в житті Сізіфа, була пов’язана з тим, що завдяки хитрості він розбагатів, тому не мав наміру розлучитися з життям, сповненим утіх. Коли ж прийшов час і до нього завітав бог смерті Танат, Сізіф закував його в кайдани, через що на землі перестали помирати люди й порушився лад. Зухвалого бунтівника все ж було скинуто в Аїд. Проте, не розгубившись, він наказав дружині кинути його тіло посеред майдану без погребального ритуалу. Коли прийшло сподіване обурення бога підземного царства, Сізіф попросив Аїда відпустити його на землю, аби виправити помилку нерозважливої дружини. Та щойно опинившись вдома, він і думати забув про дану обіцянку, з головою поринувши у веселощі. Наступного разу, коли до нього прийшла смерть, кара була невідворотною: “вічно котить камінь Сізіф і ніколи не може досягти мети – вершини гори” [13, с. 104]. Так, ми бачимо, що “в особі Сізіфа грецький міф зобразив безсилля людини у її марних спробах, шляхом хитрості і тонкості розуму перейти межі пізнання, дозволеного богами. Хоча Сізіф засуджений на вічні муки, він все-таки, на думку А. Камю, є вільною людиною, тому що свідомо піднявши бунт проти богів, він сам обрав свою долю” [10, с. 52].

Актуальність образу Сізіфа сьогодні набуває нового звучання. Без особливих зусиль можемо впізнати в ньому, наприклад, пересічного службовця, який, щодня йдучи на роботу, без просвітку виконує обтяжливий обов’язок, як це робив і давньогрецький герой. І так само, усвідомлюючи неможливість уникнення цього стану, все ж прагне віднайти власне щастя й свободу. “Щастя й абсурд – діти однієї і тієї ж землі, вони нерозлучні” [7, с. 151]. Приклад Сізіфа показує, що мета життя в боротьбі з каменем, а не в подоланні його: “самої боротьби, щоб зійти на шпиль досить, аби сповнити вщерть людське серце, треба уявляти Сізіфа щасливим” [7, с. 152]. Сізіф вільний, бо не маючи змоги відмінити кару, зробив її засобом свідчення міцності власного духа. “Пекло з його муками і безвихіддю ще ніколи не було краєм людей, що насолоджуються блаженством” [2, с. 80]. Приклад Сізіфа показує, що особа має невідчужувану здатність робити вибір на користь свободи. Адже навіть у ситуації неспроможності змінити життя у бажаному напрямі, ми завжди вільні у способі сприйняття своєї долі. Проте, така позиція не веде до бездіяльності чи зневіри. Вона лише є свідченням принципової незавершеності наших зусиль, спрямованих на конструювання бажаного образу дійсності.

А. Камю визнає, що найширше поле для розгортання свободи в абсурдному світі має людина-творець. “Найвища радість абсурду – то творчість” [7, с. 133]. Творець визнає, що адекватним способом спілкування людини зі світом є не його розуміння, а фіксація суб’єктивних вражень від його проявів, які фіксує мистецький твір. Мистецтво є втіленням драми розуму, адже “втілює в образи те, що не має сенсу” [7, с. 136]. Творець – той, хто, усвідомлюючи свою обмеженість, сам конструює свою долю. Він “надає відтвореному ним всесвітові своєї цілісності і своїх меж” [6, с. 407]. Мистецтво дарує свободу, адже є втіленням тієї межі, на якій засновується бунтівний порив. Мистецтво не є повним прийняттям чи повною відмовою від світу. Крім відмови його характеризує ще й згода, прийняття певних проявів реальності. Цим зумовлений його постійний внутрішній розкол. Митець не може ані відвернутися від своєї сучасності, бо тоді він промовляв би в порожнечу, але також він не дозволяє собі розчинитися в ній. Він балансує на гострому гребені, “але саме в цьому смертельному ризикові свобода творчості – це тяжка свобода, більше схожа на аскетичну дисципліну ченця” [8, с. 550]. Тому найчастіше перевагу віддають будь-якій формі рабства, лише б вона приносила душевний комфорт. Митець – той, хто завойовує світ, але водночас життя для нього залишається вищою цінністю. Для нього “саме по собі творіння менш важливе, ніж випробування, на яке він іде заради нього” [3, с. 49].

Підсумовуючи, можемо ствердити, що зміст свободи А. Камю розгортає, апелюючи до реалій ХХ ст., яке “було позначене гуманітарною катастрофою... із знеціненням не лише засадничих цінностей цивілізації, але й самого людського життя” [1, с. 7]. У цій ситуації, яка актуалізується і сьогодні, А. Камю показує, що людське життя не може бути прожите шляхом відтворення його видового образу. Воно має бути усвідомлено проблематичним, що уможливлується через розкриття семантики концепту існування. Екзистенція, в значенні повноти присутності “є передусім визнанням свободи іншого, як умови власної свободи, людське існування реалізується через свободу” [1, с. 50]. Здійснення свободи є необхідною умовою відстоювання цінності життя та віднаходження сенсу в абсурдному світі. Завдяки свободі людина творить власний образ: “лише вільна людина може вийти за межі наявного, повсякденності-повторення, набуваючи власне людської повноти життя” [12, с. 225].

Загалом у світі, який ми не здатні вписати в раціональну конструкцію розуму, сенс наявний у площині екзистенції. Існування “тут і тепер” є умовою здійснення свободи, яка, проте, має суперечливий вимір. “Свобода – це величезне щастя й величезні страждання. Її відчайдушно прагнуть, але від неї не менш відчайдушно тікають... Лише за свободи людина стає людиною. Проте у свободі вона знов і знов зіштовхується зі свавіллям, що руйнує людське. Творення і руйнація, руйнація і творення – ці реалії постійно асоціюються зі свободою” [12, с. 224].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Андрос Є.* Інтелект у структурі людського буття. К.: Стило, 2010.
2. *Великовский С.* Грани “несчастливого сознания”. Театр, проза, философская эссеистика Альбера Камю. М.: Искусство, 1973.
3. *Великовский С.* Философия “Смерти Бога” и пантрагическое во французской культуре XX века. // Великовский С. Умозрение и словесность. Очерки французской культуры. М.-СПб.: Университетская книга, 1999.

4. Долгов К. От Киркегора до Камю. Философия. Эстетика. Культура. М.: Искусство, 1990.
5. Зотов А., Мельвиль Ю. Западная философия XX века. М.: Проспект, 1998.
6. Камю А. Бунтівна людина // Камю А. Вибрані твори: у 3-х т. Т. 3, Есе. Х.: Фоліо, 1996. С. 181–439.
7. Камю А. Міф про Сізіфа // Камю А. Вибрані твори: у 3-х т. Т. 3, Есе. Х.: Фоліо, 1996. С. 72–163.
8. Камю А. Шведські бесіди // Камю А. Вибрані твори: у 3-х т. Т. 3, Есе. Х.: Фоліо, 1996. С. 532–554.
9. Киселев Г. “Кризис нашего времени” как проблема человека // Вопросы философии, 1999. № 1. С. 40–53.
10. Конох М., Бабічева Т. Філософія екзистенціалізму. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2009.
11. Кузьміна Т. Экзистенциальный опыт и философия // Вопросы философии, 2007. №12. С. 16–27.
12. Хамітов Н. Майбутнє екзистенціалу “свобода”: гендерні виміри // Людина в цивілізації XXI століття: проблема свободи. К.: Наукова думка, 2005.
13. Чічановський А. Міфи давньої Греції: твори давньогрецьких авторів: навчальний посібник у 2-х книгах. Книга 1. К.: Грамота, 2004.

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2012

Прийнята до друку 8.10.2012

EXISTENCE AS THE WAY FROM UNDERSTANDING THE ABSURD TO THE REALIZATION OF FREEDOM IN THE PHILOSOPHY OF A. CAMUS

Oksana Sarabun

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska str., 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: oksana.sarabun@gmail.com*

Through the prism of existential philosophy of Albert Camus conceptualized condition of modern man. The loss of the meaning of existence recognized by essential characteristics. The source of no meaning proclaimed humanitarian crisis of the 20th century, the problem of what has not lost actuality in the socio-cultural situation of 21st century. It is shown that in the process of justification grounds of human existence no longer be valid means of rational mind. Therefore, as pervasive canva of personal being taken absurdity of human existence. Absurd is considered not only as a sign of Western culture, but also as a description of everyday consciousness. The consequence of awareness and acceptance of human absurdity of existence is the origin of the problems of freedom. The meaning of existential freedom is revealed in the process of personal life.

Key words: humanitarian crisis, existence, absurd, freedom, the meaning of existence, the value of life, philosophical suicide, creativity.

ЭКЗИСТЕНЦИЯ КАК ПУТЬ ОТ ОСОЗНАНИЯ АБСУРДА К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ СВОБОДЫ В ФИЛОСОФИИ А. КАМЮ

Оксана Сарабун

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000, Украина,
e-mail: oksana.sarabun@gmail.com*

Осмысленно положение современного человека сквозь призму экзистенциальной философии Альбера Камю. Потеря смысла существования признается неотъемлемой характеристикой личности. Источником бессмысленности провозглашается гуманитарный кризис XX в., проблемы которого не потеряли актуальности и в социокультурной ситуации XXI века. Показано, что в процессе обоснования оснований человеческого бытия теряют силу средства рационального ума. Следовательно, сквозной канвой личного бытия является абсурдность человеческого существования. Абсурд рассмотрено не только как признак западноевропейской культуры, но и как характеристику обыденного сознания. Следствием осознания и принятия человеком абсурдности существования является зарождение проблематики свободы. Смысл экзистенциала свободы раскрывается в процессе осуществления личного бытия.

Ключевые слова: гуманитарный кризис, экзистенция, абсурд, свобода, смысл существования, ценность жизни, философское самоубийство, творчество.